

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Veronika Králová

Peněžitá pomoc v mateřství

Bakalářská práce

Olomouc 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Peněžítá pomoc v mateřství vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci, dne .....

.....

podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla velice poděkovat paní JUDr. Gabriele Halířové, Ph.D. za cenné rady a odborné vedení mé bakalářské práce, které mi byla ochotna poskytnout.

Obsah

Úvod	5
1 Zařazení v systému práva sociálního zabezpečení.....	7
1.1 Nemocenské pojištění.....	7
2 Historický vývoj peněžité pomoci v mateřství	10
2.1 Historický vývoj do roku 1955.....	10
2.2 Historický vývoj mezi lety 1956 - 2018	11
3 Peněžítá pomoc v mateřství	14
3.1 Podmínky vzniku nároku na peněžitou pomoc v mateřství	14
3.2 Oprávněné osoby, které mají nárok na peněžitou pomoc v mateřství.....	15
3.3 Podpůrčí doba.....	16
3.3 Přerušování výplaty.....	16
3.4 Výše a výpočet	17
3.5 Postup uplatnění nároku na dávku	18
3.6 Peněžítá pomoc v mateřství u osob samostatně výdělečně činných.....	19
4 Jiné dávky v mateřství	20
4.1 Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	20
4.2 Rodičovský příspěvek	21
4.3 Porodné.....	22
Závěr.....	24
Seznam použitých zdrojů.....	26
Abstrakt	28
Klíčová slova.....	29

Úvod

Těhotenství, porod, narození, ale hlavně rodina je v dnešní době nejdůležitější součástí šťastného a spokojeného života, alespoň pro většinu lidí. Narození dítěte je dar, který ne každý může mít přirozenou cestou, ale také ne každý si ho váží.

Dříve byla neplodnost považována výhradně za problém ženy, v dnešní době však klesá plodnost nejen u žen, ale i mužů. Statistiky ukazují, že plodnost trápí obě pohlaví v podstatě stejně. Muže za to jak odkládání těhotenství do věku, kdy už těhotenství pro matku může být rizikové, ale také uspěchaný životní styl.

Dnes mají ženy první dítě o mnoho let později, než tomu bylo v dřívějších dobách. V Česku je průměrný věk, ve kterém se ženě narodí první dítě, 28,2 let. Podle statistik je jeden z hlavních důvodů kariéra, ale také cestování do ciziny, ať už za prací nebo poznáním světa.¹

Ať už téma peněžité pomoci v mateřství, porodné, přídavek na dítě, rodičovský příspěvek a mnoho dalších spojené s těhotenstvím, porodem a mateřstvím bude stále aktuální a bude se stále vyvíjet, a to hlavně z hlediska motivace párů nebo manželů, pokud se rozhodnou založit rodinu, že těmito peněžitými příspěvky se stát stále snaží a bude snažit rodině alespoň z části hmotně pomoci a podpořit je k činu rodinu založit.

Téma „peněžitá pomoc v mateřství“ jsem si vybrala z důvodu, že je stále aktuální a v čase se vyvíjí. Chtěla bych se v dané problematice lépe orientovat a to z důvodu, že se chci v budoucnu této oblasti věnovat.

Cílem této bakalářské práce je blíže popsat a poukázat na problematiku dávky v mateřství peněžité pomoci v mateřství. Práce popisuje historický vývoj této dávky a její právní úpravy. Největší důležitost přikládám třetí kapitole, kde vysvětluji peněžitou pomoc jako pojem, popisují důležité podmínky, podpůrčí dobu a další náležitosti, bez kterých se u této dávky neobejdeme.

Bakalářská práce se skládá pouze z části teoretické, která má 4 hlavní kapitoly a ty se dělí na několik podkapitol.

V první kapitole se věnuji nemocenskému pojištění obecně a přibližuji tento systém, aby bylo jasné, kam se peněžitá pomoc v mateřství řadí. Dále zde specifikuji současnou právní úpravu.

---

¹ *Ženy ve vyspělých zemích odkládají mateřství, plodnost klesá i v Česku* [cit. 10. března 2020]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/porodnost-vyspele-staty-usa-pruzkum.A180713_133238_zahranicni_dtt>

Druhá kapitola popisuje historický vývoj peněžité pomoci v mateřství. Zahrnuje i historii právní úpravy, přibližuje zákony a právní předpisy, ve kterých tato peněžítá pomoc byla zakotvena již od svého počátku, v průběhu let a až do dnešní doby.

Následující třetí kapitola rozebírá hlavní část práce, a to je peněžítá pomoc v mateřství. Uvádím zde charakteristiku problematiky této dávky, popisuji podmínky nároku na dávku, oprávněné osoby, které mají nárok i na výplatu dávky, podpůrní dobu, výši, také co nastane, když se výplata dávky přeruší. Vše opírám o současnou právní úpravu.

Ve čtvrté a zároveň poslední kapitole se věnuji dalším dávkám v mateřství, které velmi úzce souvisejí s peněžitou pomocí v mateřství.

Práci jsem zpracovala dle právní úpravy, která je platná konkrétně k 10. 2. 2020.

1 Zařazení v systému práva sociálního zabezpečení

1.1 Nemocenské pojištění

Peněžitou pomoc v mateřství (dále rovněž jako „PPM“) jako peněžitou dávku můžeme zařadit do práva sociálního zabezpečení, konkrétně do prvního pilíře, kterým je sociální pojištění. V České republice zahrnuje pojištění nemocenské, důchodové a zdravotní. Peněžitá pomoc v mateřství je dávkou nemocenského pojištění, které je v současné době upravené zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Nemocenské pojištění jako sociální systém má za úkol zabezpečit pojištěné osoby peněžitými dávkami při krátkodobých sociálních událostech, jako je nemoc, úraz, těhotenství, mateřství a podobně.² Slouží k zabezpečení pouze pracovně činných občanů a sociální události musí být výše kvalifikovány odborným lékařem. V důsledku dochází ke ztrátě výdělku z výdělečné činnosti, a to na straně osoby, která se z důvodu sociální události dostala do stěžejní situace, nebo osoby, která o takovou osobu pečuje.³

Mezi dávky nemocenského pojištění řadíme: nemocenské, dávku otcovské poporodní péče, ošetřovné, dlouhodobé ošetřovné, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství, a mimo jiné sem řadíme i peněžitou pomoc v mateřství, kterou se budeme zabývat ve své bakalářské práci. U většiny pojištěnců vzniká účast na nemocenském pojištění obligatorně, ze zákona, je spojena s výkonem výdělečné činnosti. Výjimkou je kategorie osob – osoby samostatně výdělečně činné, kterým vzniká účast na nemocenském pojištění dobrovolně, na základě podání přihlášky.⁴

Aby byl zaměstnanec účasten na nemocenském pojištění, musí splnit určité podmínky. Je obecně známo, že pojištění se zakládá se vznikem pracovního poměru a zaniká dnem skončení pracovního poměru. Jinak je to však u osob, které zaměstnání vykonávají na základě dohod o provedení práce, jsou pojištěni pouze v tom měsíci, kdy jim byl zúčtován započitatelný příjem v částce, která musí být vyšší než 10 000 Kč. Pokud zaměstnanec vykonává více zaměstnání najednou, kdy každé zakládá účast na pojištění, je pojištěn z každého takového zaměstnání zvlášť.⁵

Nemocenské pojištění řadíme do státního pojištění a je adresováno zejména pro ekonomicky činné občany. Občanům na základě nemocenského pojištění vznikají zejména práva,

---

² VOŘÍSEK, Vladimír a kol. *Sociální zabezpečení. Zdravotní pojištění*. Ostrava: Sagit, 2002. s. 125

³ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 7. Podstatně přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. s. 137

⁴ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 7. Podstatně přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. s. 138

⁵ GREGOROVÁ, Zdeňka a kol. *Právo sociálního zabezpečení České republiky a Evropské unie*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta 2018. s. 138

například nárok na dávku. Za to orgánům nemocenského pojištění a organizacím vznikají v první řadě povinnosti, jako třeba, že musí rozhodnout o dávce pro daného pojištěnce, vyplatit dávky nebo například vést evidenci.

Ti, kteří jsou oprávněni žádat o dávku, zejména zaměstnanci, mají všichni povinnost uplatňovat nárok na dávku takovým způsobem, jakým je to pro jednotlivé dávky stanoveno. Dále jsou povinni dokazovat skutečnosti, které jsou důležité pro rozhodnutí o dávce, jako například hlásit všechny skutečnosti, které jsou důvodem pro vznik, změnu nebo zánik nároku na dávku, pro trvání nároku, pro výši dávky nebo její výplatu nebo předkládat požadované vysvětlení a údaje o skutečnosti.⁶

Mezi hlavní charakteristiku dávek nemocenského pojištění, určitě patří, že jsou to dávky obligatorní, i když u některých dávek se mohou stát fakultativními. Pokud se jedná o dávku obligatorní, znamená to, že musím mít nárok na dávku, a to splněním podmínek. Obligatorním dávkám se také říká dávky nárokové. Opakem je dávka fakultativní, kdy u nemocenského pojištění je to například po uplynutí podpůrní doby u nemocenského, kdy správa sociálního zabezpečení může rozhodnout, že tato dávka bude vyplácena i nadále. Dalším znakem dávek nemocenského pojištění je, že jsou finanční, peněžité a opakují se.⁷

Peněžitá pomoc v mateřství je zakotvena, jak je uvedeno výše v zákoně č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, který je platný od 12. května 2006 a účinnosti nabyl dne 1. ledna 2009. Od té doby byl však zákon již několikrát novelizován. Zákon se dělí na sedm částí, které upravují dávku nemocenského pojištění peněžitou pomoc v mateřství, ale i ostatní dávky, jako je například nemocenské, ošetrovné, dlouhodobé ošetrovné nebo nemocenské pojištění osoby samostatně výdělečně činné.

První část zákona tvoří úvodní ustanovení, kde zákon popisuje rozsah působnosti nemocenského pojištění, dále kdo je účasten na pojištění, vymezuje základní pojmy pro tuto problematiku a uvádí seznam dávek, které se v tomto zákoně nachází. Část druhá uvádí okruhy pojištěných osob, podmínky účasti na pojištění zaměstnanců i pojištění zaměstnání malého rozsahu nebo dohod o provedení práce, a mimo jiné také jak vzniká a zaniká pojištění atd.

Třetí část zákona popisuje jednotlivé dávky nemocenského pojištění, uvádí, kdo má nárok na tyto dávky, jaké jsou podmínky pro výplatu dávek, jaká je podpůrní doba a výše. Část čtvrtá popisuje posuzování zdravotního stavu pro účely pojištění a dočasnou pracovní neschopnost.

---

⁶ ČERNÁ, Jana a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2002. s. 73, 74

⁷ GREGOROVÁ, Zdeňka, GALVAS, Milan. *Sociální zabezpečení*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Masarykova Univerzita Brno, 2000. s. 195

Definuje, kdo je podle zákona ošetřujícím lékařem, jaké má oprávnění a povinnosti, jak vzniká dočasná pracovní neschopnost, jaký je její průběh a jak je ukončena.

V části páté je ukotvena organizace a provádění nemocenského pojištění. Uvádí, jaké jsou orgány nemocenského pojištění, jakou mají příslušnost k provádění pojištění, jejich úkoly a oprávnění. Dále část pátá popisuje výplatu dávek, jakým způsobem se vyplácí, jaké jsou nároky na výplatu dávek a jak se například dávky vyplácí do ciziny nebo zvláštnímu příjemci.

Část šestá popisuje, jak se sdělují údaje, jak se obstarávají nebo jak se plní oznamovací povinnost.

Poslední, sedmá část tvoří přechodná a závěrečná ustanovení.

Peněžité pomoci v mateřství se zákon věnuje ve své části třetí a hlavě čtvrté, kdy §32 popisuje podmínky nároku na dávku, kdo, jaké osoby mají nárok na vyplacení dávky a co všechno musí osoba splňovat, aby si o tuto peněžitou dávku mohla zažádat. Dále nám §33 - §36 říká, jaká je podpůrná doba peněžité pomoci v mateřství, jaká je délka, kdy se výplata přeruší, kdy začíná a kdy končí. V §37 dozvíme se jaká je výše této dávky, a §38 uvádí společná ustanovení peněžité pomoci v mateřství.⁸

---

⁸ zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

2 Historický vývoj peněžité pomoci v mateřství

Peněžítá pomoc v mateřství – dříve nazývána jako peněžítá podpora, později jako pomoc v mateřství, má svůj původ v dobách, kdy se ženy odklonily od své úlohy pečovat o rodinu, získaly postoj jako muži, a začaly vydělávat příjmy pro svoji rodinu. Když se podíváme na počátek 19. století, ženy pracovaly především v továrnách. V rámci emancipačních snah bylo třeba ženám vytvořit stejné podmínky, jaké mají muži, ať už v rodině nebo v práci. Úplná rovnoprávnost však možná není a některé pracovní podmínky žen jsou upraveny odlišně.

Těhotenství, porod a mateřství jsou tři fyziologické a přirozené fáze, které se během života ženy odehrávají. V životě ženy nastává nové období života, kdy bude potřebovat zvýšenou péči a pomoc. Jedná se o období, které je spojeno se zdravotním stavem a s ním spojenými riziky, případným poskytováním zvláštních ohledů a péče, kterou si ne vždy může nebo musí obstarat sama. Rodičce je nutno zaopatřit lékařskou péči a dohled pro zdařilý průběh těhotenství a porodu, poskytnout jí pracovní volno, ale také hmotné zabezpečení během pracovního volna. Všechny tyto změny ženu poměrně dosti zatěžují, a to nejen z hlediska psychického a fyzického, ale také ekonomického.

2.1 Historický vývoj do roku 1955

Zákon č. 33/1888 ř. z. o nemocenském pojištění dělníků je historicky první zákon, kterým došlo na území dnešní České republiky k právní úpravě hmotného zabezpečení žen v souvislosti s těhotenstvím a mateřstvím. Ženy, které porodily a byly pojistnou osobou podle výše zmíněného zákona, měly za zákona nárok na peněžítou podporu. Podpora se vyplácela ve výši nemocenského po dobu čtyř týdnů ode dne porodu rodičky. Peněžítá podpora je výraz pro pozdější název peněžité pomoci v mateřství. V této době byla peněžítá podpora poskytována až ode dne porodu, poněvadž nebyla tehdy ještě brána v úvahu ochrana pojištěné ženy dávkou nemocenského pojištění v době pokročilého stádia těhotenství. Dále pojištěná žena měla nárok na bezplatnou pomoc porodní asistentky, případně i lékaře při porodu. Nárok měly ženy také na potřebné léky a léčebné pomůcky.

V roce 1917 nastala pro pojištěné ženy povzbuzující změna, kdy zákon č. 6/1917 ř. z. prodloužil podpůrnou dobu peněžité pomoci na šest týdnů z původních čtyř.⁹

V roce 1918, po vzniku samostatného Československa, na základě tzv. recepčního zákona č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého, byly převzaty právní předpisy ze sociální oblasti a postupně se přijímaly nové právní předpisy. Zákon č. 221/1924 Sb.,

---

⁹ HALÍŘOVÁ, Gabriela. *Historický vývoj dávek v mateřství na našem území*. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Facultas Juridica 5/6 – 2003, 2004. Olomouc, s. 212

z. a n., o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří, byl tím nejvýznamnějším. Podle výše zmiňovaného zákona byla peněžítá pomoc v mateřství poskytována pojištěnkám, ale také manželkám pojištěnců, a to v různé podobě: pomoc při porodu od lékaře nebo porodní asistentky zcela zdarma, jednorázový příspěvek na výlohy při slehnutí a při obtížích rodičky v těhotenství, příspěvek na kojení a peněžítá podpora.

Peněžítá podpora byla poskytována ženám, které byly pojištěny, a to ve výši nemocenského po dobu šesti týdnů před porodem a šesti týdnů po porodu, a také manželkám pojištěných mužů ve výši 10 Kč každý den po dobu čtyř týdnů před porodem a šesti týdnů po porodu. Tento zákon byl zrušen až roku 1948 novou právní úpravou – zákonem č. 99/1948 Sb., o národním pojištění, který se v té době považoval za velký sociálně politický pokrok a významný mezník ve vývoji sociálního zákonodárství v Československé republice.

Zákon o národním pojištění se vztahoval na veškeré obyvatele, až na menší výjimky, kdy osobám samostatně hospodařícím poskytl jen důchodové pojištění, nicméně s tím, že nemocenské pojištění jim bude poskytnuto později. S tímto zákonem přišlo i zvýšení všech dávek a do určité míry i nároky dělníků a ostatních zaměstnanců byly zrovnoprávněny.

V tomto období bylo poskytováno porodné a peněžítá pomoc v mateřství, které jsou dávkami v mateřství. Peněžítá pomoc v mateřství byla vyplácena ve výši nemocenského pojištěnce po dobu 18 týdnů, než došlo k porodu. Musela ale splnit podmínku, že byla v posledních dvou letech před porodem alespoň 270 dní pojištěna. Nebylo tedy přesně určeno, kolik týdnů před porodem a po porodu náležela mateřská dovolená a samotná dávka. Na porodné měla nárok pojištěnka nebo rodinná příslušnice, případně manželka nebo na každé dítě, které porodila, sumu 2 500 Kč.¹⁰

2.2 Historický vývoj mezi lety 1956 - 2018

Dávku peněžité pomoci v mateřství nepotkaly žádné zvláštní změny, jen byla vtělena do nového zákona. U peněžité pomoci v mateřství se doba poskytování pomoci nezměnila, pořád platilo 18 týdnů. Pouze se podrobněji upřesnila doba poskytování před porodem a po porodu, kdy čtyři týdny byly poskytnuté před porodem a 14 týdnů po porodu. Výše této dávky v mateřství byla stanovena stejně jako výše nemocenské z čisté denní mzdy a byla stupňována podle délky zaměstnání, a to procentní sazbou.¹¹

---

¹⁰ HALÍŘOVÁ, Gabriela. *Historický vývoj dávek v mateřství na našem území*. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Facultas Juridica 5/6 – 2003, 2004. Olomouc, s. 213-214

¹¹ HALÍŘOVÁ, Gabriela. *Historický vývoj dávek v mateřství na našem území*. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Facultas Juridica 5/6 – 2003, 2004. Olomouc, s. 214

Peněžité pomoc v mateřství se prodloužila na 22 týdnů z původních 18 týdnů novým zákonem č. 58/1964 Sb., o zvýšení péče o těhotné ženy a matky. Oproti dosavadnímu stavu je rozdíl pouze v tom, kdy matka může nejdříve a nejpozději čerpat poskytování peněžité pomoci. Nejdříve může čerpat od počátku osmého týdne před očekávaným dnem porodu, nebo pokud jí lékař dovolil vzhledem k jejímu zdravotnímu stavu déle pracovat. Nejpozději ji tak může naopak začít čerpat až čtyři týdny před očekávaným dnem porodu. Pochopitelně by pravidlem mělo zůstat, aby ženy na mateřskou dovolenou nastupovaly s nárokem na peněžitou pomoc v mateřství čtyři týdny před porodem.

Když srovnáme výši peněžité pomoci v mateřství s dosavadním stavem, upravuje se po uplynutí prvních 18 týdnů tak, že se stupňuje podle pořadí narození dětí a postupně se zvyšuje při narození druhého a třetího, popřípadě dalšího dítěte. Do toho se počítají i děti, které jsou již dospělé, zemřely, narodily se mrtvé, ale i děti osvojené. Pokud žena porodí více dětí, sazba se určuje podle toho, v kterém pořadí pracovnice porodila dětí. Pokud se tedy pracovnici, která má doposud již jedno dítě, narodí dvojčata, dávka se jí poskytuje jako při narození třetího dítěte.¹²

Právní úprava dávek v mateřství byla roztržena do vícero právních předpisů, které sjednotil nový zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, který se v té době stal jednotnou a samostatnou právní úpravou všech dávek v mateřství. Tento zákon nabyl účinnosti 1. 7. a sjednotil všechny dosavadní dávky v mateřství – peněžitou pomoc v mateřství, podporu při narození dítěte a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. Mateřská dovolená se tímto zákonem prodloužila na 26 týdnů pro pracovnice, které porodily pouze jedno dítě. Pro pracovnice, které porodily dvě nebo více dětí a pro osamělé pracovnice se mateřská dovolená prodloužila na 35 týdnů. Pro počátek poskytování peněžité pomoci v mateřství setrvává rozmezí čtyř až osmi týdnů před očekávaným porodem.¹³

Se zákonem č. 51/1987 Sb., o změnách v nemocenském zabezpečení, který nabyl účinnosti 1. 7. 1987, nastaly menší změny zákona, které jsou pro dávky v mateřství zcela nevylučitelné. Mateřská dovolená se prodloužila na současných 28 týdnů u pracovnic, které porodily jedno dítě. Pro pracovnice, které porodily dvě nebo více dětí a pro osamělé pracovnice se mateřská dovolená prodloužila na 37 týdnů. Posula se také doba poskytování peněžité pomoci v mateřství na počátek šestého týdne před očekávaným dnem porodu. Nově byla zavedena

---

¹² *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna* [online]. Psp.cz, 9. března 1964. [cit. 5. ledna 2020]. Dostupné na <http://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0183_02.htm>.

¹³ Zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, v platném znění.

i peněžítá pomoc muži, který byl zaměstnancem. Nebyl to častý případ, šlo o velmi úzký počet situací, kdy se peněžítá pomoc poskytuje osamělým zaměstnancům jen v případě, že pečují o dítě, jehož matka zemřela, nebo rozhodnutím příslušného orgánu.¹⁴

Dále se podle zákona č. 103/1988 Sb., o změnách v nemocenském zabezpečení, který byl účinný od 1. 10. 1988, poskytování peněžité pomoci se rozšířilo i pro zaměstnance, který pečuje o své dítě, poněvadž jeho manželka sama nemůže nebo nesmí o dítě pečovat na základě lékařského posudku pro závažné onemocnění a neposkytuje se jí peněžítá pomoc v mateřství.¹⁵

Nyní se nově zanechalo dosavadního stupňování sazeb podle získané doby odpracované činnosti pojištěnky a sazba peněžité pomoci v mateřství se nově upravila a sjednotila na 90% průměrné denní pracovní mzdy. Podpora při narození novorozence se zvýšila z dosavadních 650 Kčs na 1 000 Kč. Výše přídatků je bez rozdílu stejná jak u rodin chudších, tak bohatších.

S přibývajícím počtem narozených dětí přibývají také výdaje v početných rodinách, proto je potřeba zvýšit přídatky na děti a najít různé výhody s tím spojené, které by měly být na děti poskytnuty. Měl by se zvýšit podíl hlavně na krytí nákladů spojených s výživou, nicméně i výchovou dětí, a to hlavně při narození druhého či třetího dítěte. Je to i v rámci společenského vývoje, aby rodina, která má tři až čtyři děti, se mohla mít stejně tak dobře a neměla podstatně horší úroveň než ty rodiny, které mají dítě pouze jedno nebo dvě.¹⁶

Od počátku roku 2009 je povoleno, aby se matka vystřídalala s otcem dítěte v péči o jejich dítě, bez ztráty peněžité pomoci v mateřství. Když žena v dřívější době ukončila mateřskou dovolenou před tím, než jí skončil nárok na tuto dávku, a nastoupil na její pozici otec, mohl pak otec pobírat pouze rodičovský příspěvek. Peněžitou pomoc v mateřství, která se odvozuje z výše platu, otec čerpat už nemohl. V této době již zákon umožňuje, aby i muž mohl čerpat tuto peněžitou dávku. Otec však musí splňovat podmínky nároku na dávku, které jsou pro matku i otce stejné.

Nicméně nelze, aby peněžitou pomoc v mateřství čerpali matka i otec dítěte najednou. Jestliže se rodiče rozhodnou, že péči o dítě převezme otec, nárok na dávku a její výplata se matce zastaví a začne ji pobírat otec ze své účasti na nemocenském pojištění.¹⁷

---

¹⁴ *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna* [online]. Psp.cz, 15. května 1968. [cit. 6. ledna 2020]. Dostupné na <http://psp.cz/eknih/1964ns/tisky/t0172_02.htm>.

¹⁵ Zákon č. 103/1988 sb., o změnách v nemocenském zabezpečení.

¹⁶ *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna* [online]. Psp.cz, 15. května 1968. [cit. 6. ledna 2020]. Dostupné na <http://psp.cz/eknih/1964ns/tisky/t0172_02.htm>.

¹⁷ *ANALÝZA – mateřská, rodičovská dovolená, čerpání peněžité pomoci v mateřství, rodičovského příspěvku*. Genderstudies.cz [cit. 2. března 2020]. Dostupné na <<http://genderstudies.cz/download/ANALYZA.pdf>>.

3 Peněžítá pomoc v mateřství

Peněžítá pomoc v mateřství je dávkou v mateřství, konkrétně nemocenského pojištění, a nahrazuje pojištěnce ušlý příjem v důsledku těhotenství a raného mateřství. Tato peněžítá pomoc má nahrazovat ušlý příjem pojištěnky kvůli absenci v zaměstnání v důsledku těhotenství, resp. raného mateřství. Neslouží ale k tomu, aby rodině poskytla prostředky na zajištění základních potřeb dítěte.

Peněžítá pomoc v mateřství v současnosti zahrnuje období těhotenství, mateřství a péči o novorozence, a to až do půl roku věku. Tato dávka má za úkol, aby ženě nebo matce pomohla s existenčními problémy, jako je hmotné zabezpečení rodiny. Těhotná žena by se měla věnovat na plný úvazek ukončení svého těhotenství a připravovat se na brzký začátek mateřství. Tato dávka již není určena pouze matkám, ale při splnění určitých podmínek nárok na dávku může vzniknout i muži.¹⁸

3.1 Podmínky vzniku nároku na peněžitou pomoc v mateřství

Aby oprávněné osobě vznikl vůbec nárok na tuto dávku, musí splnit určité podmínky. Osoba musí být účastna na nemocenském pojištění po dobu alespoň 270 dnů v posledních dvou letech před tím dnem, od kterého je dávka přiznána. Dále jí musí trvat účast na nemocenském pojištění v den, kdy je peněžítá pomoc v mateřství přiznána nebo musí být v ochranné lhůtě. Osoba musí trvat nemocenském pojištění nebo ochranná lhůta ke dni nástupu na peněžitou pomoc v mateřství.

Dávka peněžité pomoci v mateřství osobě náleží v případě, že splnila podmínky rozhodné pro přiznání dávky v době nemocenského pojištění. Ale dávka může být přiznána i po uplynutí doby nemocenského pojištění, avšak pouze pokud osoba splnila podmínky v ochranné lhůtě.¹⁹

Žena, která nastoupí na peněžitou pomoc v mateřství po skončení pojištění v tzv. ochranné lhůtě, má nárok na tuto dávku. Ochranná lhůta činí 180 kalendářních dnů, a to ode dne zániku pojištění, při uplatnění nároku na peněžitou pomoc u žen, u nichž skončilo v době jejich těhotenství. Jestliže ale pojištění trvalo ještě kratší dobu, potom ochranná lhůta dosahuje pouze tolika kalendářních dnů, kolik dnů pojištění trvalo. Pakliže pojištění zaniklo mimo trvání těhotenství, pak ochranná lhůta činí sedm kalendářních dnů ode dne zániku nemocenského pojištění, pokud pojištění trvalo alespoň do této doby. Dále máme i pojištěné

---

¹⁸ KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 7. Podstatně přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 143-144

¹⁹ VOŘÍSEK, Vladimír a kol. *Sociální zabezpečení. Zdravotní pojištění*. Ostrava: Sagit, 2002, s. 163

činnosti, ze kterých ochranná lhůta neplyne, a to třeba z dohod o provedení práce nebo ze zaměstnání malého rozsahu.²⁰

Např. Pokud žena ukončí zaměstnanecký poměr, následně otěhotní a do porodu už nenalezne práci, nárok na mateřskou dovolenou jí nevznikne. Když skončí její pracovní poměr během jejího těhotenství (po skončení třetího měsíce těhotenství), je v ochranné lhůtě, což je 180 dní a nárok na mateřskou dovolenou mít bude. Jestliže zároveň také splnila účast na nemocenském pojištění v posledních dvou letech alespoň 270 dní.

Aby tedy vznikl nárok na peněžitou pomoc v mateřství, je nezbytnou součástí, aby daná osoba byla zaměstnaná. Pokud je osoba nezaměstnaná, nebude mít nárok na tuto dávku, ani když je evidována na úřadu práce. Avšak osobě, které nevznikne nárok na peněžitou pomoc v mateřství, bude náležet rodičovský příspěvek, ode dne narození dítěte.

Tzv. čekací doba je doba, která se započítává do trvání nemocenského pojištění. Do čekací doby se započítává i doba studia na střední, vyšší odborné nebo vysoké škole nebo na konzervatoři. Tyto doby studia jsou považovány za soustavnou přípravu na budoucí povolání. Tato doba se započítává, jen pokud počátek šestého týdne před očekávaným dnem porodu připadne na období 270 dnů ode dne ukončení studia, pokud se jedná o absolventy základní či střední školy.

Dále se do čekací doby započítává doba pobírání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně. Za podmínky, že byl tento důchod odňat a po odnětí vznikla nebo dále trvala pojištěná činnost.²¹

3.2 Oprávněné osoby, které mají nárok na peněžitou pomoc v mateřství

Kdo má nárok na poskytnutí peněžité pomoci v mateřství lze rozdělit do několika skupin:

1. Nárok má pojištěnka, která porodila dítě a těhotná pojištěnka před porodem v době nejdříve od počátku osmého týdne před očekávaným dnem porodu.
2. Dále má nárok pojištěnec, jestliže dítě převzal do péče nahrazující péči rodičů rozhodnutím příslušného orgánu, nebo pečuje o dítě, jehož matka zemřela.
3. Nárok má také otec dítěte, který o dítě pečuje, nebo manžel ženy, která dítě porodila, pokud matka dítěte nesmí nebo nemůže o dítě dále pečovat pro závažné dlouhodobé

---

²⁰ *Podrobné informace k peněžité pomoci v mateřství* [online]. Csz.cz [cit. 4. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.csz.cz/web/cz/podrobne-informace-o-penezite-pomoci-v-materstvi>>.

²¹ *ANALÝZA – mateřská, rodičovská dovolená, čerpání peněžité pomoci v mateřství, rodičovského příspěvku*. Genderstudies.cz [cit. 2. března 2020]. Dostupné na <<http://genderstudies.cz/download/ANALYZA.pdf>>.

onemocnění, pro které byla uznána dočasně práce neschopným nebo pro které bylo vystaveno potvrzení dle §67 písm. d), a tak nemá nárok na výplatu dávky. Nárok na výplatu dávky má i otec dítěte, který o dítě pečuje nebo je manželem ženy, která dítě porodila, pokud otec s matkou dítěte uzavřel písemnou dohodu, že o dítě bude pečovat on. Tady platí tzv. zvláštní ochrana šestinedělí, proto lze dohodu uzavřít s účinkem na dobu nejdříve od počátku sedmého týdne po porodu, a to na dobu nejméně 7 kalendářních dnů po sobě jdoucích.²²

3.3 Podpůrčí doba

Délka podpůrčí doby u peněžité pomoci v mateřství se dává podle toho, kolik dětí pojištěnka porodila nebo o kolik dětí pojištěnec/pojištěnka pečuje. Je to doba, po kterou se poskytuje dávka a začíná dnem nástupu na peněžitou pomoc. U pojištěnky, která porodila jedno dítě, délka podpůrčí doby činí 28 týdnů, a to i pokud se jedná o zaměstnankyni, která je rozvedená, ovdovělá, neprovdaná nebo z jiných důvodů osamělá. Délka poskytování podpůrčí doby 37 týdnů se potom uděluje pojištěnce, která porodila zároveň dvě nebo více dětí. S tím, že po uplynutí 28 týdnů poskytování peněžité pomoci v mateřství musí pojištěnka dále pečovat alespoň o dvě z těchto dětí.

Dávka se poskytuje také pojištěnci, který si převzal dítě do péče rozhodnutím příslušného orgánu z důvodu dlouhodobého závažného onemocnění matky nebo z důvodu úmrtí matky, a to v délce 22 týdnů. Podpůrčí doba je o 9 týdnů delší, tudíž 31 týdnů, pokud pojištěnec pečuje zároveň o dvě nebo více dětí, přičemž po uplynutí doby 22 týdnů mu další podpora náleží, jen pokud nadále pečuje alespoň o dvě z těchto dětí.

Avšak pojištěnka, která porodila, nesmí mít podpůrčí dobu u peněžité pomoci v mateřství kratší než je 14 kalendářních týdnů a nesmí být ukončena dříve, než před uplynutím šestého týdne od porodu. Období šestinedělí je pro matku dítěte a novorozeně nejdůležitější. Změny, které se staly v těle těhotné ženy, ustupují a odeznívají. Tělo se vrací do původního stavu. Důležitý je kontakt dítěte s matkou.²³

3.3 Přerušování a zkrácení výplaty

Podpůrčí doba se přerušuje jen po dobu trvání zdravotního důvodu na straně pojištěnce či dítěte. Po zániku zdravotních důvodů se prodlužuje do plné délky. Pokud se péče přerušuje z jiných než zdravotních důvodů, jedná se o zkrácení podpůrčí doby. Jsou to případy, kdy se matka vzdá

---

²² §32 odst. 1 a 2 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

²³ *Podrobné informace k peněžité pomoci v mateřství* [online]. Csz.cz [cit. 4. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.csz.cz/web/cz/podrobne-informace-o-penezite-pomoci-v-materstvi>>.

dítěte a nastoupí do práce. Potom se po jeho zániku započítává doba neposkytování peněžité pomoci v mateřství do celkové doby.

Na peněžitou pomoc v mateřství nemá nárok a nevyplácí se matce dítěte za dobu, po kterou má na základě dohody uvedené v §32 odst. 1 písm. e) nárok na tuto dávku pojištěnec, se kterým matka dítěte uzavřena tuto dohodu, a nevyplácí se rovněž pojištěnci za dobu, kdy se ze zdravotních důvodů dítěte ujalo zdravotnické zařízení lůžkové péče a pojištěnec v této pojištěné činnosti vykonával práci nebo samostatnou výdělečnou činnost. Dále se tato peněžitá dávka nevyplácí pojištěnci za dobu, kdy nesmí nebo nemůže pečovat o dítě pro závažné onemocnění, byl-li uznán dočasně práce neschopným a o dítě se z toho důvodu starala jiná právnická nebo fyzická osoba.

V neposledním případě tato dávka nemůže být vyplacena pojištěnce za dobu, kdy nepečuje o narozené dítě, a proto bylo svěřeno do lůžkové péče u poskytovatele zdravotnických služeb nebo do péče nahrazující péči rodičů nebo do zařízení poskytující nepřetržitou péči o tyto děti. Pokud bylo dítě v zařízení poskytující nepřetržitou péči z jiných než zdravotních důvodů na straně dítěte či pojištěnce, ani potom nemá pojištěnec nárok na výplatu peněžité pomoci v mateřství.²⁴

3.4 Výše a výpočet

„Výše peněžité pomoci v mateřství činí 70% redukovaného denního vyměřovacího základu za kalendářní den.“²⁵

„Denní vyměřovací základ se stanoví tak, že se vyměřovací základ zjištěný z rozhodného období vydělí počtem kalendářních dnů připadajících na rozhodné období, pokud se dále nestanoví jinak. Jsou-li v rozhodném období vyloučené dny (odstavec 7), snižuje se o ně počet kalendářních dnů připadajících na rozhodné období.“²⁶

U peněžité pomoci v mateřství se denní vyměřovací základ určí tak, že se veškerý příjem podléhající odvodu pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti – úhrn hrubé mzdy za kalendářní měsíce, v rozhodném období zúčtuje a následně vydělí počtem tzv. započítatelných kalendářních dnů připadajících na dané rozhodné období.

U osob samostatně výdělečně činných se denní vyměřovací základ vypočítá způsobem, a to, že se sečtou všechny měsíční vyměřovací náklady stanovené zaplacením pojistného na nemocenské pojištění v rozhodném období 12 kalendářních měsíců jdoucích po sobě, a následně

---

²⁴ §36 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵ *O jaké nemocenské pojištění se zajímáte?* [online]. Csz.cz [cit. 23. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.csz.cz/web/cz/penezita-pomoc-v-materstvi>>.

²⁶ §18 odst. 1 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

se částka vydělí počtem kalendářních dnů za dané období. Pokud jsou ovšem dny, ve kterých osoba samostatně výdělečně činná nebyla účastna nemocenského pojištění, nebo dny, za které nebyla povinna platit pojistné na nemocenské pojištění, tyto dny se vyloučí.

Pokud již máme stanovený denní vyměřovací základ, ten ještě poté podléhá tzv. redukcí. „Redukce u peněžité pomoci v mateřství se provede tak, že částka do první redukční hranice se počítá 100%, z částky nad první redukční hranici do druhé redukční hranice se počítá 60%, z částky nad druhou redukční hranici do třetí redukční hranice se počítá 30% a k částce nad třetí redukční hranici se nepřiblíží.“

Výši redukčních hranic vyhláší Ministerstvo práce a sociálních věcí ve Sbírce zákonů sdělením. Nová redukční hranice je platná od 1. 1. 2020, máme 3 stupně: 1. redukční hranice činí 1. 162 Kč, 2. redukční hranice 1. 742 Kč a 3. redukční hranice dosahuje až 3. 484 Kč.²⁷

Pokud zaměstnankyni nebo zaměstnanci vznikne za trvání stejného zaměstnání nárok na peněžitou pomoc v mateřství v období čtyř let věku předcházejícího dítěte, za denní vyměřovací základ se považuje ten, ze kterého se vypočítala předchozí dávka. Však jen pokud je vyšší než denní vyměřovací základ zjištěný pro výpočet další peněžité pomoci v mateřství.

Např. Když žena během mateřské dovolené nově otěhotní a dítě porodí, tak ukončí rodičovskou dovolenou a začne znovu čerpat mateřskou dovolenou. Stejně tak přestane pobírat rodičovský příspěvek a bude mít znovu nárok na peněžitou pomoc v mateřství. V tomto případě je pro zjištění denního vyměřovacího základu rozhodný příjem před nástupem úplně na první mateřskou dovolenou.²⁸

3.5 Postup uplatnění nároku na dávku

Zaměstnankyně nebo zaměstnanec si musí o dávku požádat na předepsaném tiskopisu před nástupem na čerpání dávky u svého zaměstnavatele, a ten ji předá příslušné Okresní správě sociálního zabezpečení. Osoba samostatně výdělečně činná ji předává sama příslušné Okresní správě sociálního zabezpečení. Žádost o peněžitou pomoc v mateřství vydá ošetřující lékař, přesněji gynekolog, u kterého je žena zaregistrovaná v předporodní péči. Orgánem, který je oprávněn posuzovat o nároku na dávku a její výši, je příslušná Okresní správa sociálního zabezpečení.

Když Okresní správa sociálního zabezpečení zasílá pojištěnci výplatu dávky, současně odešle i písemné oznámení o druhu vyplacené dávky, její denní výši, výši denního vyměřovacího

²⁷ Podrobné informace k peněžité pomoci v mateřství [online]. Csz.cz [cit. 4. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.csz.cz/web/cz/podrobne-informace-o-penezite-pomoci-v-materstvi>>.

²⁸ ANALÝZA – mateřská, rodičovská dovolená, čerpání peněžité pomoci v mateřství, rodičovského příspěvku. Genderstudies.cz [cit. 2. března 2020]. Dostupné na <<http://genderstudies.cz/download/ANALYZA.pdf>>.

základu a době, za kterou byla dávka vyplacena. Oznámení se uvádí ve formě sdělení příjemci na výpisu z účtu nebo poštovní poukázce. Pokud ale pojištěnec nesplnil podmínky pro nárok na dávku, je žadateli zasláno rozhodnutí o zamítnutí, kde je odůvodnění zamítnutí žádosti.²⁹

3.6 Peněžitá pomoc v mateřství u osob samostatně výdělečně činných

Osoba samostatně výdělečně činná má nárok na peněžitou pomoc v mateřství, jen pokud se účastní nemocenského pojištění. Její účast je však dobrovolná, na rozdíl od zaměstnanců, kterým účast na pojištění zakládá pracovní poměr.

Dále musí tato osoba splnit stanovené podmínky pro vznik nároku na peněžitou pomoc v mateřství. Musí jí trvat účast na nemocenském pojištění, nebo pokud je v ochranné lhůtě, a to v délce 180 kalendářních dnů. Délka ochranné lhůty je stejná jako pro zaměstnance v pracovním poměru. Další podmínka je splnění tzv. čekací doby, to znamená, že osoba samostatně výdělečně činná byla v posledních dvou letech před nástupem na tuto peněžitou pomoc účastna nemocenského pojištění alespoň po dobu 270 dní, a alespoň 180 dní v období 1 roku před očekávaným dnem porodu.

Osoba musí mít zapláceno pojistné za dobu, kdy je účastna nemocenského pojištění, z kterého je uplatněn nárok na peněžitou pomoc v mateřství. Pojistné je tím myšleno i včetně kalendářního měsíce, který předchází měsíci, v němž začala pobírat tuto peněžitou dávku. Tyto osoby nesmí po dobu pobírání peněžité pomoci v mateřství vykonávat osobně samostatnou výdělečnou činnost.³⁰

---

²⁹ *O jaké nemocenské pojištění se zajímáte?* [online]. Cssz.cz [cit. 23. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.cssz.cz/web/cz/penezita-pomoc-v-materstvi>>.

³⁰ *ANALÝZA – mateřská, rodičovská dovolená, čerpání peněžité pomoci v mateřství, rodičovského příspěvku.* Genderstudies.cz [cit. 2. března 2020]. Dostupné na <<http://genderstudies.cz/download/ANALYZA.pdf>>.

4 Jiné dávky v mateřství

V následující, čtvrté kapitole popisují jiné dávky v mateřství, které s peněžitou pomocí v mateřství souvisejí. Vyrovnávací příspěvek v těhotenství je dávkou nemocenského pojištění. Rodičovský příspěvek a porodné jsou dávkou státní sociální podpory.

4.1 Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství je další peněžitá dávka spadající do systému nemocenského pojištění. Tento příspěvek souvisí s převedením ženy pojištěnky na jinou práci, neboť práce, kterou vykonávala do teď, je zakázána těhotným ženám, a to matkám do konce devátého měsíce, po porodu nebo kojícím ženám. Příspěvek náleží také pojištěnce, která je převedena na jinou práci, protože o tom rozhodl ošetřující lékař.³¹

„Vyrovnávací příspěvek se stanoví jako rozdíl mezi denním vyměřovacím základem zjištěným ke dni převedení zaměstnankyně na jinou práci a průměrem jejich započitatelných příjmů připadajících na jeden kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po tomto převedení.“³²

Při stanovení a redukci denního vyměřovacího základu se postupuje stejně jako u peněžité pomoci v mateřství. Tato dávka nemocenského pojištění se vyplácí za kalendářní dny, v nichž trvalo převedení na jinou práci. Příspěvek se nevyplácí za kalendářní dny, kdy je zaměstnankyně v dočasné pracovní neschopnosti nebo karanténě, čerpá rodičovskou nebo mateřskou dovolenou, ošetřuje dítě mladší deseti let nebo pečuje o jiného člena domácnosti, má neomluvenou nepřítomnost v práci nebo se účastní stávky, čerpá pracovní volno bez náhrady příjmu nebo služební volno, za které nebyl zaměstnankyni poskytnut příjem nebo plat.³³

Na tuto dávku nemocenského pojištění nemá nárok zaměstnankyně, která je činná na základě dohody o pracovní činnosti nebo provedení práce, nebo pokud je odsouzená a ve výkonu trestu odnětí svobody zařazená do práce nebo je zařazena do práce ve výkonu zabezpečovací detence. Dále nemá nárok, pokud je pojištěna z důvodu výkonu zaměstnání malého rozsahu nebo dobrovolně pracuje v pečovatelské službě. Nemá nárok ani zaměstnankyně, pokud je žákyní nebo studentkou a její zaměstnání spadá výlučně do období školních prázdnin nebo pokud je zaměstnankyně zahraničním zaměstnancem. A v poslední řadě nemá nárok na vyplacení této

³¹ GREGOROVÁ, Zdeňka a kol. *Právo sociálního zabezpečení České republiky a Evropské unie*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta 2018. s. 149

³² GREGOROVÁ, Zdeňka a kol. *Právo sociálního zabezpečení České republiky a Evropské unie*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta 2018. s. 149

³³ *Podrobné informace k vyrovnávacímu příspěvku v těhotenství a mateřství* [online]. Csz.cz [cit. 22. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.csz.cz/web/cz/podrobne-informace-k-vyrovnavacimu-prispevku>>.

dávky ta zaměstnankyně, která je členkou kolektivních orgánů právnické osoby uvedenou v §5 písm. a) bodě 18.³⁴

4.2 Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek je peněžitou dávkou systému sociálního zaopatření, které je druhým pilířem sociálního zabezpečení a u nás se vyskytuje v podobě státní sociální podpory. Tato sociální dávka je určena rodiči v době, kdy je jeho činnost omezena nebo není výdělečně činný, protože se musí osobně starat o malé dítě do čtyř let věku nebo do sedmi let, pokud je dítě dlouhodobě zdravotně postižené.³⁵

Rodič má nárok na výplatu dávky nejdéle do doby, než bude na rodičovském příspěvku vyplacena z důvodu péče o totéž nejmladší dítě v rodině celková částka 300 000 Kč, není-li stanoveno jinak. Pokud jsou v rodině dva a více nejmladších dětí narozených současně, má rodič nárok na 1,5 násobek této částky. Pro stanovení výše tohoto příspěvku je důležitý denní vyměřovací základ pro stanovení peněžité pomoci v mateřství nebo nemocenského.³⁶

Celková částka rodičovského příspěvku se zvýšila na 300 000 Kč od 1. 1. 2020, a to pro rodiče, kteří aktivně čerpají rodičovský příspěvek na dítě, které je mladší čtyř let k 1. 1. 2020, a pro rodiče, kteří začnou čerpat příspěvek kdykoli od tohoto data. Maximální hranice měsíčního čerpání příspěvku se od tohoto roku zvýšila z 7 600 Kč na 10 000 Kč.

Výši příspěvku si určuje každý rodič sám, ale odvíjí se od předchozích příjmů, tedy denního vyměřovacího základu. Pokud však rodič z nějakého důvodu nedoloží předchozí příjmy, např. z důvodu, že je student, nezaměstnaný nebo je osobou samostatně výdělečně činnou, bude moci čerpat maximálně 10 000 Kč za měsíc. U vícerčat je to částka 15 000 Kč. V opačném případě příspěvek může být v podstatě srovnatelný s peněžitou pomocí v mateřství.

Rodič má nárok částku příspěvku změnit každé tři měsíce, nesmí být ale vyšší než maximální částka, kterou za měsíc může čerpat. Nárok na příspěvek rodiči zaniká, pokud dítě dosáhlo věku čtyř let nebo pokud rodič již vyčerpal částku 300 000 Kč.³⁷

V rodině může dojít ke změně osob, které jsou pro stanovení výše příspěvku posuzováni jako rodiče. Tím pádem dojde ke změně denního vyměřovacího základu a stanoví se příspěvek

---

³⁴ §42 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

³⁵ ČERNÁ, Jana a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2002. s. 94

³⁶ §30 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷ *Rodičovský příspěvek* [online]. Mpsv.cz [cit. 22. února 2020]. Dostupné na <<https://www.mpsv.cz/rodicovsky-prispevek>>.

podle nově splněných podmínek od kalendářního měsíce, který následuje po měsíci, kdy ke změně podmínek došlo.³⁸

Rodič si o rodičovský příspěvek musí požádat. Podá písemnou žádost na předepsaném tiskopisu na příslušný Úřad práce ČR podle místa trvalého pobytu.³⁹

4.3 Porodné

Porodné je dávkou státní sociální podpory a je to dávka, kterou se matce jednorázově přispívá na náklady, které souvisejí s narozením dítěte. Porodné vzniká dnem narození dítěte. Při poskytnutí dávky není také zkoumán příjem rodiče, stejně jako u rodičovského příspěvku. Pokud žena, která dítě porodila, zemřela, tak nárok na porodné přechází na otce dítěte nebo osobu, která dítě mladší jednoho roku převzala do trvalé péče nebo péče nahrazující péči rodičů.⁴⁰

Aby rodičům, kteří si převezmou dítě do trvalé péče, vznikl nárok na tuto dávku, dítě musí být mladší jednoho roku. Dále se musí jednat o první nebo druhé dítě osoby, která převzala dítě do trvalé péče nahrazující péči rodičů, a to i v případě, že první dítě porodila nebo převzala do trvalé péče nahrazující péči rodičů. V tomto případě nárok na porodné vzniká dnem převzetí do trvalé péče nahrazující péči rodičů.⁴¹

Nárok osobě na porodné vzniká dnem, kdy se dítě narodí, dnem porodu, není-li stanoveno jinak. Výše porodného podle aktuálního znění zákona o státní sociální podpoře činí 13 000 Kč za první dítě, za druhé dítě je to 10 000 Kč. Tato peněžitá dávka se vyplácí jednorázově.⁴²

Nárok na výplatu dávky porodného vzniká dnem, kdy oprávněná osoba podá žádost. Žádat o dávku lze až jeden rok zpětně, avšak podmínky pro splnění nároku na dávku musí být splněny v den narození dítěte, v případě převzetí dítěte do trvalé péče nahrazující péči rodičů je to den při převzetí dítěte.

Žádost lze podat jednak na příslušný Úřad práce ČR ve formě vytištěného formuláře nebo elektronicky. V případě elektronické žádosti existují dvě varianty. První varianta je formou odeslání s elektronickým podpisem a druhá přes datovou schránku. Pokud oprávněná osoba chce podat žádost elektronicky, vzniká jí tím navíc povinnost zřídit si kvalifikovaný certifikát pro elektronický podpis.

---

³⁸ §30 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

³⁹ ANALÝZA – mateřská, rodičovská dovolená, čerpání peněžité pomoci v mateřství, rodičovského příspěvku. Genderstudies.cz [cit. 2. března 2020]. Dostupné na <<http://genderstudies.cz/download/ANALYZA.pdf>>.

⁴⁰ ČERNÁ, Jana a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2002. s. 95

⁴¹ GREGOROVÁ, Zdeňka a kol. *Právo sociálního zabezpečení České republiky a Evropské unie*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta 2018. s. 218

⁴² §44, §46 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Formulář v listinné podobě lze vyplnit elektronicky i ručně, v obou případech však musí obsahovat vlastnoruční podpis žadatele.⁴³

---

⁴³ *Porodné* [online]. Mpsv.cz [cit. 22. února 2020]. Dostupné na<<https://www.mpsv.cz/-/porodne>>.

Závěr

Tato bakalářská práce se věnuje tématu peněžité pomoci v mateřství, která je důležitou peněžitou dávkou v systému sociálního zabezpečení. Je to dávka pojistného typu, to znamená že, příjemce peněžitého příspěvku musí být určitý počet dní před čerpáním dávky pojištěný.

Za cíl mé bakalářské práce jsem si stanovila přiblížit dávku nemocenského pojištění, a to hlavně z pohledu příjemce dávky, jaké musí splnit podmínky, aby měl nárok na výplatu dávky, jaká je podpůrní doba, jaká je výše a co se stane, když se výplata dávky přeruší. Práce především uvádí historický vývoj dávek v mateřství a vývoj zdatné právní úpravy. Najdeme zde i další dávky nemocenského pojištění, které s peněžitou dávkou v mateřství úzce souvisejí.

Žena má dānu již od přírody úlohu matky a je pro naši společnost důležité, aby se vyvíjela a porodnost stoupala. Peněžítá pomoc v mateřství vznikla, aby vyřešila fakt, že pracující žena, která bude zároveň matkou, mohla v období před porodem chrānit sebe i své nenarozené dítě. A to tím, že zůstane v domācnosti a zároveň nepřijde o finanční prostředky, které jsou důležité pro její životní potřeby.

Peněžítá pomoc v mateřství se v dnešní době snaží finančně podporovat rodinu, a to v období před porodem i po porodu. To, že je tato dávka poskytovāná v takové míře v dnešní době však neznamenā, že tomu tak bylo vždý. Zlom přišel v období 19. století, kdy na ženy jako matky začalo být nahlíženo jinak, než doposud. Peněžítá pomoc v mateřství od svého počátku neměla takové postavení v právních předpisech, jako je tomu dnes. Postupem času se zdāla být důležitější dávkou, až si své místo vydobyla v zákoně č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, kde je podrobně popsāna v §32 až §38, části třetí, hlavě čtvrté.

V průběhu vývoje této dávky změny působily zejména na subjekty, které měly nárok na dávku. Měnila se také podpůrní doba i výše dávky. Zákon o nemocenském pojištění dělníků je historicky první zákon, který upravoval hmotné zabezpečení žen. Podpora se vyplācela ve výši nemocenského po dobu čtyř tūdnů, a to až ode dne porodu. V roce 1917 se podpůrní doba prodloužila na šest tūdnů, a po roce 1918 na šest tūdnů před porodem i šest tūdnů po porodu pojištěným ženām. Peněžítá podpora byla nadāle poskytovāna také manželkām pojištěných mužů, ale podpůrní dobu poskytování peněžité pomoci měly kratší. O pár let později zákon o národním pojištění zvedl podpůrní dobu na 18 tūdnů, pouze se upřesnilo poskytování peněžité pomoci, čtyři tūdny před porodem a 14 po porodu. Dāle zákon o zvýšení péče o těhotné ženy a matky zvýšil poskytování podpůrní doby na 22 tūdnů, kdy žena může čerpat nejdříve od počátku osmého tūdne a nejpozději od počátku čtvrtého tūdne před očekávaným dnem porodu. Dávky v mateřství sjednotil zákon o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o

přídavcích na děti z nemocenského pojištění, který prodloužil podpůrnou dobu peněžité pomoci v mateřství na 26 týdnů. Podpůrná doba 26 týdnů však byla pro pracovnice, které porodily jedno dítě, a pracovnícím, které porodily dvě a více dětí, se podpůrná doba zvýšila na 35 týdnů. Se zákonem o změnách v nemocenském zabezpečení se podpůrná doba zvýšila ještě o 2 celé týdny, jak pro ženu, co porodila jedno dítě, tak i pro ženu co porodila dvě děti a více. Což platí, co se týče podpůrné doby i dnes.

Již zákonem o změnách v nemocenském zabezpečení, byla nově zavedená peněžitá pomoc i muži, který byl zaměstnancem. Nebyl to ale častý případ, pomoc se poskytovala osamělým zaměstnancům jen v případě, že pečují o dítě, jehož matka zemřela nebo v případě rozhodnutí příslušného orgánu. Však až od počátku roku 2009 je možné, aby peněžitou pomoc v mateřství čerpal i otec. Není možné, aby dávku čerпали oba současně, ale otec se s matkou může vyměnit. Výplata se matce zastaví a začne ji pobírat otec, který ale musí splňovat zákonem stanovené podmínky.

Cílem peněžité pomoci v mateřství je finančně zabezpečit ekonomicky aktivní občany, v té době, co kvůli mateřství krátkodobě ztratí pozici zaměstnankyně nebo zaměstnance. Tato dávka spolu s dalšími dávkami v mateřství napomáhá lidem, aby se nebáli založit rodinu, z důvodu ekonomické situace v rodině. Na druhou stranu lidé, kteří nejsou zaměstnanci nebo osobou samostatně výdělečně činnou a jsou například registrováni pouze na Úřadu práce, nemohou očekávat, že budou mít stejný nárok na dávku jako zaměstnanci, kteří poctivě chodí do zaměstnání, a tím jsou účastni na nemocenském pojištění nebo jsou osobou samostatně výdělečně činnou a pojistné si platí dobrovolně. V případě, že osoba nemá nárok na peněžitou pomoc v mateřství, tak má nárok na rodičovský příspěvek. Na rodičovský příspěvek má nárok každý. Je to dávka státní sociální podpory, o kterou se osoba nemusí zasloužit, nemusí být předem pojištěna. Rodičovský příspěvek může osoba, která nemá nárok na peněžitou pomoc v mateřství čerpat ode dne porodu. Osoba, která má nárok na peněžitou pomoc v mateřství začne rodičovský příspěvek čerpat až po té, kdy jí skončí nárok na peněžitou pomoc v mateřství.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

VOŘÍSEK, Vladimír a kol. *Sociální zabezpečení. Zdravotní pojištění*. Ostrava: Sagit, 2002. 559 s.

KOLDINSKÁ, TRÖSTER a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 7. Podstatně přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. 289 s.

GREGOROVÁ, Zdeňka a kol. *Právo sociálního zabezpečení České republiky a Evropské unie*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta 2018. 278 s.

VESELÝ, Jiří a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2013. 312 s.

ČERNÁ, Jana a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. Pelhřimov: Aleš Čeněk, 2002. 157 s.

BĚLINA, Miroslav a kol. *Dávky v mateřství a přídavky na děti*. 1. vydání. Praha: ROH, 1986. 386 s.

GREGOROVÁ, Zdeňka, GALVAS, Milan. *Sociální zabezpečení*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Masarykova Univerzita Brno, 2000. 269 s.

Příspěvky ve sborníku

HALÍŘOVÁ, Gabriela. *Historický vývoj dávek v mateřství na našem území*. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Facultas Iuridica 5/6 – 2003, 2004. Olomouc, s. 212

Právní předpisy

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, v platném znění.

Zákon č. 103/1988 Sb., o změnách v nemocenském zabezpečení.

Internetové zdroje

Podrobné informace k peněžité pomoci v mateřství [online]. Csz.cz [cit. 4. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.cssz.cz/web/cz/podrobne-informace-o-penezite-pomoci-v-materstvi>>.

Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna [online]. Psp.cz, 9. března 1964. [cit. 5. ledna 2020]. Dostupné na <http://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0183_02.htm>.

Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna [online]. Psp.cz, 15. května 1968. [cit. 6. ledna 2020]. Dostupné na <http://psp.cz/eknih/1964ns/tisky/t0172_02.htm>.

Nemocenské pojištění OSVČ [online]. Cssz.cz [cit. 8. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.cssz.cz/web/cz/nemocenske-pojisteni-osvc>>.

Podrobné informace k vyrovnávacímu příspěvku v těhotenství a mateřství [online]. Cssz.cz [cit. 22. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.cssz.cz/web/cz/podrobne-informace-k-vyrovnavacimu-prispevku>>.

O jaké nemocenské pojištění se zajímáte? [online]. Cssz.cz [cit. 23. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.cssz.cz/web/cz/penezita-pomoc-v-materstvi>>.

Porodné [online]. Mpsv.cz [cit. 22. února 2020]. Dostupné na <<https://www.mpsv.cz/-/porodne>>.

Rodičovský příspěvek [online]. Mpsv.cz [cit. 22. února 2020]. Dostupné na <<https://www.mpsv.cz/rodicovsky-prispevek>>.

ANALÝZA – mateřská, rodičovská dovolená, čerpání peněžité pomoci v mateřství, rodičovského příspěvku. Genderstudies.cz [cit. 2. března 2020]. Dostupné na <<http://genderstudies.cz/download/ANALYZA.pdf>>.

Ženy ve vyspělých zemích odkládají mateřství, porodnost klesá i v Česku [cit. 10. března 2020]. Dostupné na <https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/porodnost-vyspele-staty-usa-pruzkum.A180713_133238_zahranicni_dtt>

Abstrakt

Cílem mé bakalářské práce je blíže popsat a poukázat na úskalí dávky peněžité pomoci v mateřství. Práce především uvádí historický vývoj dávek v mateřství a vývoj zdatné právní úpravy. Práce dále definuje základní pojmy pro danou problematiku a najdeme zde porovnání a posun této peněžité dávky, jaké jsou její podmínky, podpůrní doba, výše nebo její přerušení. Najdeme zde i další dávky nemocenského pojištění, které s peněžitou dávkou v mateřství úzce souvisejí.

Abstract

The aim of this bachelor thesis is to closer describe and point out to pitfalls maternity benefits. Thesis in the first place presents the historical development and development of applicable legislativ. Thesis also defines the basic terminology for the mentioned topic and we can find here the comparation of this benefits, together withit's progress. We can also find in this thesis what are the conditions for this benefits, supporting period, amount or orseverance nowadays. Together with this maternity benefits we can find here also sickness benefits, which is closely related with it.

Klíčová slova

Právo sociálního zabezpečení

Nemocenské pojištění

Peněžitá pomoc v mateřství

Dočasná pracovní neschopnost

Okresní správa sociálního zabezpečení

Ochranná lhůta

Porodné

Rodičovský příspěvek

Těhotenství

Key words

Social security law

Sickness benefits

Maternity benefit

Temporary working incompetence

District Social Security Administration

Protective period

Child birth allowance

Parental contribution

Pregnancy